

Vezetéknevek gyűjtésekor sokszor találkozunk olyanokkal, amelyek ma nagyon ritkák, vagy már egyáltalán nem is élnek. Ilyen esetekben a gyűjtő elgondolkodik, hogy egy-egy ilyen családi névnek mi lehetett az eredete. Mivel viselőjét már nem tudjuk megkérdezni, csupán a jelentése, az alak s egyéb más körülmények, források alapján próbáljuk feltevésünket igazolni. Így vagyok többek közt a Megyepásztor névvel is, amelyet az attaljai katolikus plébánia halotti anyakönyvében olvastam.

Az 1722-ben alapított plébániához több filia tartozott, amelyek közül nem egy a későbbiekben kivált, önállósodott. Ugyanezen időponttól kezdődött az anyakönyvezés is egy kis vegyes matrikulában. A szűkszavú latin bejegyzések a kereszteltekénél pontosabbak, a halottaknál hiányosak a kezdeti időszakban. Ezért összefüggések keresésére, azonosításra e korai időszakban nincs lehetőség.

E ritka családnév három faluban fordul elő, mindenütt csupán egy alkalommal, mégis úgy tűnik, hogy az időben viszonylag közeli bejegyzett elhunytak közt semmiféle rokoni kapcsolat nem volt. Először (Kapos)Pulán bukkan föl, 1761. május 6-án. A 49 éves férfi teljes neve: Joannus Megyepásztor. (Így egybeírva, de az utótag is nagybetűs.) Az egysoros bejegyzés még azt tartalmazza, hogy minden szentséggel ellátva halt meg. Nem tesz említést viszont az egyén foglalkozásáról, egyéb családi körülményeiről. A 23 x 11 cm-es kis matrikula egyetlen sorába más adat be sem fért volna. Ebben az időben néha még az életkort sem tüntették föl (főleg, ha gyermek volt az elhunyt), viszont néha találkozunk a halál okának latin megjelölésével. A következő alkalommal egy egyhetes csecsemőnél olvasható e családnév, de már Attalában: 1776. október 29-én halt meg Paulus Megyepásztor. S végül a harmadik előfordulás 14 évvel később egy másik filián található: Szabadiban, 1780. február 20-án Emericus Pásztor Megyei. Az életkorra utaló bejegyzés olvashatatlan. Az előbb még összetett családnév, most két külön tagra van bontva, azok megcserélve és mindkettő nagybetűsen. Mivel itt a Pásztor tűnne vezetéknévnek, ezért átvizsgáltam az anyakönyvet, hogy e három településen voltak-e hasonló nevűek. Azon-

ban csupán egyetlen ilyen fordul elő 1783-ban Attalában. A megjegyzés szerint cigány származású volt. Mivel a faluban ebben az időben cigányok nem éltek, feltételezésem szerint nem állandó lakóról van szó, csupán vándorlóról. Ezáltal a Pásztor mint önálló név elejthető, amit indokol az is, hogy a területen e vezetéknevnek nem lehetett megkülönböztető jellege, mivel több pásztor foglalkozású egyén élhetett a Kapos völgyében. Tehát csak a megyei (megye) előtag adhat további eligazítást.

Attala a 18. században filiáival együtt Somogy megyéhez tartozott, s épp itt húzódott a megyehatár. Jelenleg Kospula és Attala Tolna megye része, s épp az utóbbi központjától pár száz méterre található az új megyehatár, tehát Szabadi (és Csoma) községek területhatárával egyezik. A megye szélén lévő szomszédos plébániák: északra Gölle, délre Kercseliget. Egyikük névanyagában sem fordult elő hasonló családnév, csupánt itt, ahol a főútvonal húzódik a Kapos folyó völgyében, azzal párhuzamosan. Ha feltételezem, hogy a vezetéknev megkülönböztetésül szolgált, s a század elején, amikor még nem állandósultak mindig a családnévek, akkor motivált, s információt tartalmaz, mégpedig az illető személy foglalkozását. Mindenki által ismert, hogy régen a közigazgatásnak voltak népi szervei, melyek körülmények hatására alakultak ki. Minden községnek vezetőkre, irányítókra volt szüksége. Így választottak a falvak különböző bírókat, (közbíró, törvénybíró st.), felügyelőket (székbíró, malombíró, erdőbíró) és egyéb kisebb, községi hivatalellátókat. Minden település védte területét, a hozzá tartozó földeket; erdőket. Szendrey Ákos e témáról szóló összefoglaló írása bizonyítja, hogy az országban bizonyos jeles ünnephez kötve évenként megtörtént a határjárás, hogy a falu határát el ne felejtsék, azt megújítsák. (Szendrey Ákos: A közigazgatás népi szervei, Népünk és nyelvünk 1. évf. 1929. 25--26. p.) Az általam vizsgált területen viszont egybeesett a község- és a megyehatár. Ebből arra következtethetünk, hogy e falvak egyikében kellett lennie egy olyan, a nép által választott felügyelőnek, akinek a feladata a megye határának ellenőrzése, gondozása lehetett (hasonlóan a csőszbíró, mezőbíró vagy pusztabíró foglalkozásához -- i. m. 37. p.)

A leírtak alapján a feltevésem az, hogy a Megyepásztor családnév esetében egy birtokos jelzős összetétellel van dolgunk, mely utótagjának jelentése csősz, őr. Ebből viszont az is következik, hogy e vezetéknev akkor még motivált volt, s valóban megkülönböztetésül szolgált. Az 1776-ban meghalt attalai fiú esetében viszont már öröklődésről van szó, s a szónév valóban tulajdonnévvé vált. A

név keletkezésére vonatkozó elképzelésemet, sajnos, levéltári adatokkal, a falu legidősebb embereinek visszaemlékezésével sem tudom bizonyítani. Szívesen venném, ha kollégáim közül az, aki találkozott hasonló vezetőknévvel, meggyőzne e feltételezés igaz vagy hamis voltáról.

FÜLÖP LÁSZLÓ

BEIRATKOZOTT MAGYAR DIÁKOK A FRANEKERI EGYETEMEN. II. (1684--1844)
(A közlemény első része a NévtÉrt. 7. sz. 48--60. lapján jelent meg.)

447. 1684. III. 24. 8148. Samuel Varadini, Ungarus, theol(234)
448. 1684. III. 24. 8149. Johannes Aszenci (A. Szenci), Ungarus, theol (uo.)
449. 1685. III. 28. 8227. Michael P. Bogdani, Ungarus, theol (236)
450. 1685. III. 28. 8228. Samuel Szikzai, Ungarus, theol (uo.)
451. 1685. VIII. 9. 8255. Stephanus Uihelyi, (Hungarus), theol (237)
452. 1685. VIII. 9. 8256. Franciscus Josvai, (Hungarus), theol (uo.)
453. 1685. VIII.13. 8257. Laurentius Fusi, (Hungarus), theol (uo.)
454. 1685. VIII.17. 8258. Stephanus Enyedi, Ungarus (uo.)
455. 1685. VIII.17. 8259. Nicolaus Isaholczi, Ungarus, theol (uo.)
456. 1685. VIII.20. 8262. Michael Musnai, Hungarus Transylvano Siculus,
theol et phil (uo.)
457. 1685. VIII.20. 8263. Paulus Debrecinus, Ungarus, theol et phil (uo.)
458. 1685. VIII.20. 8264. Paulus P. Szölösi, Hungarus, theol et phil (uo.)
459. 1685. VIII.20. 8265. Georgius B. Jenei, Hungarus, theol (uo.)
460. 1685. X. 24. 8292. Georgius Batai, Transylvano Hungarus, theol (238)
461. 1686. VIII.21. 8351. Stephanus M. Vecsei, (Hungarus), theol (240)
462. 1686. VIII.21. 8352. Stephanus S. Pathai, Ungarus, theol (uo.)
463. 1686. VIII.21. 8428. Josephus Felfalusi, Transylvanus (242)
463. 1686. VIII.21. 8429. Michael I. Csepregi, Transilvano Hungarus (uo.)
464. 1686. VIII.21. 8434. Andreas Diosi, Rivulinus (Ungarus) (uo.)
465. 1687. IX. 13. 8483. Stephanus M. Vecsei, Ungarus (áthúzva) (243)
466. 1687. - - 8484. Johannes Makody, Ungarus, gratis - (uo.)
467. 1687. IX. 13. 8485. Johannes Bekesi, Ungarus, gratis - (uo.)
468. 1687. IX. 13. 8524. Samuel Bandi, Transilvano Ungarus (244)
469. 1687. IX. 13. 8525. Stephanus K. Nadudvari, Transylvanus (uo.)